

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

FEATURES OF ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY OF CONSTABULARIES FOR CORRUPTION OFFENCES

Панасенко А.О.,
слухач магістратури

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню особливостей адміністративної відповідальності поліцейських за корупційні правопорушення. Автор здійснює аналіз чинних норм вітчизняного законодавства та приходиться до висновку, що поліцейський є суб'єктом корупційних правопорушень. Акцентовано увагу на тому, що суд (суддя) загальної юрисдикції може притягти до адміністративної відповідальності поліцейських за корупційні правопорушення.

Ключові слова: поліцейський, корупційне правопорушення, сумісництво, науково-педагогічна діяльність, наукова діяльність, творча діяльність.

Статья посвящена исследованию особенностей административной ответственности полицейских за коррупционные правонарушения. Автор осуществляет анализ действующих норм отечественного законодательства и приходит к выводу, что полицейский является субъектом коррупционных правонарушений. Акцентировано внимание на том, что суд (судья) общей юрисдикции может привлечь к административной ответственности полицейских за коррупционные правонарушения.

Ключевые слова: полицейский, коррупционное правонарушение, совместительство, научно-педагогическая деятельность, научная деятельность, творческая деятельность.

The article is devoted to research of features of administrative responsibility of constabularies for corruption offences. An author carries out analysis of operating norms of domestic legislation and comes to conclusion, that a constabulary is subject of corruption offences. Attention is accented on that court (judge) of general jurisdiction can attract to administrative responsibility constabularies for corruption offences.

Key words: constabulary, corruption offence, combination, scientifically and pedagogical activity, scientific activity, creative activity.

Актуальність теми. Сучасна Українська держава перебуває на етапі перетворень, які стосуються діяльності всіх державних органів, установ, організацій та підходів до їх розуміння. Два пріоритетних та найбільш обговорюваних у суспільстві вектори здійснення державної політики – це реформа МВС України та запобігання корупції. Відповідно, у 2014 році були прийняті та введені у дію Закон України «Про запобігання корупції» [5] та реформа МВС України, а у 2015 році – Закон України «Про Національну поліцію» [1]. Отже, одним із питань, які потребують свого вирішення в умовах сьогодення, є визначення особливостей адміністративної відповідальності поліцейських за вчинення корупційних правопорушень.

Роботи, присвячені дослідженню такого соціального явища, як корупція, регулярно проводяться серед учених-адміністративістів України, зважаючи на згубний вплив даного явища на всі сфери суспільного життя. Підґрунтям написання даної наукової статті є наукові доробки С.М. Алфьорова, О.М. Бандурки, І.П. Голосніченка, Д.Г. Заброди, В.А. Завгороднього, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, Г.П. Пожидаєва, С.С. Рогульського, О.П. Рябченко, С.Г. Стеценка, О.В. Терещука, О. В. Ткаченка, Р.М. Тучака, В.О. Шамрая та інших.

Попри значний внесок зазначених науковців у дослідженні адміністративно-правових та управлін-

ських аспектів боротьби з корупцією у зв'язку із прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» у 2015 р. питання притягнення до адміністративної відповідальності поліцейських за корупційні правопорушення набуває особливої актуальності. Тому метою написання даної наукової статті є виділення на основі чинних норм вітчизняного законодавства особливостей адміністративної відповідальності поліцейських за корупційні правопорушення.

Виклад основного матеріалу. В першу чергу необхідно підкреслити, що за загальним правилом відповідно до ст. 15 КУпАП поліцейські за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією, несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах [1], тобто притягаються до відповідальності згідно з нормами КУпАП, а не згідно з нормами дисциплінарного статуту осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ. Відповідно до ст. 221 КУпАП судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, вчинені поліцейськими [1]. Водночас до поліцейських не може бути застосовано такі види адміністративних стягнень, як громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт [1].

На поліцейських поширюються обмеження, визначені Законом України «Про запобігання корупції» [3]. Тому, визначаючи особливості адміністративної

відповідальності поліцейських за вчинення корупційних правопорушень, слід наголосити і на тому, які склади адміністративних правопорушень будемо вважати корупційними. Склади таких адміністративних правопорушень розміщені в окремій главі 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» Особливої частини КУпАП, а саме такі статті: 172-⁴ «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності», 172-⁵ «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків», 172-⁶ «Порушення вимог фінансового контролю», 172-⁷ «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів», 172-⁸ «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень», 172-⁹ «Невжиття заходів щодо протидії корупції» [1]. Проведемо узагальнений юридичний аналіз визначених складів адміністративних правопорушень.

Родовим об'єктом даних адміністративних правопорушень є суспільні відносини, пов'язані з корупцією. Відповідно до законодавства корупцією визнається використання визначеними в Законі України «Про запобігання корупції» особами наданих їм службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди, чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень, чи пов'язаних із ними можливостей [3].

Об'єктивна сторона адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, характеризується такими діями:

1. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Дані обмеження продубльовано в Законі України «Про Національну поліцію» [2].

При цьому сумісництвом вважається виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом [4]. Для роботи за сумісництвом згоди власника або уповноваженого ним органу за місцем основної роботи не потрібно. Не є сумісництвом робота, яка визначена Переліком робіт, зазначених у Положенні про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій [4].

Службовим, на наш погляд, необхідно вважати сумісництво, пов'язане із поєднанням поліцейським своїх службових обов'язків з іншою оплачуваною діяльністю, пов'язане із самим статусом поліцейського, його службою в поліції.

Також необхідно з'ясувати сутність науково-педагогічної, наукової або творчої діяльності, яка не вважається сумісництвом за законодавством.

Відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» науково-педагогічна діяльність – це педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю [5], а наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження [5].

Відповідно до Закону України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» творча діяльність – це індивідуальна чи колективна творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність [6].

Отже, поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової або творчої [2].

2. Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків. Так, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ (поліцейським) забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб: у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи [3].

Поліцейські можуть приймати подарунки, які відповідають загально визначеним уявленням про гостинність, крім вищезазначених випадків, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки [3]. Передбачене обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які: даруються близькими особами; одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси [3].

Наслідком порушення встановлених обмежень поліцейським є притягнення його до адміністративної відповідальності за ст. 172-⁵ КУпАП.

3. Несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Так, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» поліцейські зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством [3]. Крім того, поліцейські, які припиняють свою діяльність, подають таку декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями, а якщо вже припинили свою діяльність, зобов'язані наступного року після припинення

діяльності подавати в установленому порядку декларацію за минулий рік [3].

У випадку виявлення поліцейським помилок у поданій ним декларації Національне агентство за його письмовим зверненням надає можливість їх виправити протягом десяти календарних днів [3]. Тобто надається можливість поліцейському виправити неправильно подані відомості у декларації, притягнення до адміністративної відповідальності відбувається не безпосередньо після виявлення помилок. На наш погляд, це є гарантією дотримання прав і свобод кожного громадянина. Тільки у разі відмови чи неможливості виправлення відомостей у декларації поліцейський притягується до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 172-⁶ КУпАП, що за статистикою відбувається вкрай рідко.

4. Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» на поліцейського покладено обов'язок у разі відкриття ним або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента [3].

У разі суттєвої зміни у майновому стані поліцейського, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року, поліцейський у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства [3].

У даному випадку забезпечується дотримання принципу гласності, дотримання прав і свобод громадян у діяльності Національної поліції України. Невиконання покладених законодавством України обов'язків тягне за собою притягнення поліцейського до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 172-⁶ КУпАП.

5. Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Законодавець розрізняє два види конфлікту інтересів.

Потенційний конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [3]. Такий конфлікт є передумовою для реального конфлікту, тому важливим є недопущення його виникнення та врегулювання за його наявності.

Реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими

чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [3]. Такий конфлікт необхідно негайно вирішувати, застосовуючи всі наявні сили та засоби.

У випадках виявлення порушення етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності поліцейського або іншого порушення Закону України «Про запобігання корупції» Національне агентство вносить керівнику відповідного органу внутрішніх справ припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності [3]. Припис Національного агентства є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису Національного агентства посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство упродовж десяти робочих днів із дня одержання припису [3].

Отже, завданням поліцейського є, по-перше, не допустити виникнення конфлікту інтересів, а, по-друге, у разі виникнення такого конфлікту – швидко його врегулювати. З цією метою існують обмеження щодо службового підпорядкування близьких осіб, тобто перебування у прямій організаційній або правовій залежності підлеглої особи від її керівника, в тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на роботу, звільнення з роботи, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень тощо, контролю за їх виконанням [3]. У разі виникнення таких обставин поліцейський, близькі йому особи вживають заходів щодо усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк [3]. Якщо в зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, поліцейського може бути притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 172-⁷ КУпАП.

6. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень, тягне за собою настання адміністративної відповідальності за ст. 172-⁸ КУпАП. Відмежування від суміжного складу злочину відбувається з урахування наслідків, які настали в результаті вчиненого діяння. Склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-⁸ КУпАП, є формальним, незалежно від того, чи настали шкідливі наслідки діяння.

7. Невжиття заходів щодо протидії корупції. Тобто, поліцейські у разі виявлення корупційного правопорушення чи одержання інформації про його вчинення зобов'язані вжити заходів щодо запобігання такого правопорушення та терміново письмово попередити про це спеціально уповноважений орган у сфері протидії корупції.

Відповідно до чинного законодавства уповноважені на те посадові особи органів внутрішніх справ (Національної поліції України) мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (ст. ст. 172-⁴ – 172-⁹ КУпАП) [1].

Суб'єктом адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, серед інших, є поліцейський, тобто громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції, і якому присвоєно спеціальне звання поліції [2]. Отже, суб'єкт «поліцейських» адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією – спеціальний.

Суб'єктивна сторона таких правопорушень характеризується наявністю вини у формі умислу, тобто поліцейський усвідомлює вчинювані ним протиправні діяння, пов'язані з корупцією, передбачає можливість настання шкідливих наслідків та бажає їх настання. Склад адміністративного правопорушення за ст. 172-6 КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю» передбачає можливість вчинення такого правопорушення з необережності, проте практичне застосування даної норми виключає таку

можливість, надаючи право особі виправити допущені помилки.

Висновки. Враховуючи викладене вище, необхідно виділити такі особливості адміністративної відповідальності поліцейських за корупційні правопорушення: поліцейські несуть відповідальність за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, на загальних засадах; до адміністративної відповідальності за вчинення зазначених правопорушень поліцейських уповноважені притягнути судді загальної юрисдикції; до поліцейських не може бути застосовано такі стягнення, як громадські роботи, виправні роботи і адміністративний арешт; склади адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією, розміщені в окремій главі Особливої частини КУпАП, об'єднані одним родовим об'єктом (суспільні відносини, пов'язані з корупцією); спеціальний суб'єкт таких адміністративних правопорушень – поліцейський.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – 1970 с. – Ст. 379.
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
4. Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: наказ Мінпраці України (до 1997 р.), Мін'юст України, Мінфін України від 30.06.1993 № 76. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0076-93>.
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
6. Про професійних творчих працівників та творчі спілки: Закон України від 07.10.1997 № 554/97-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/554/97-%D0%B2%D1%80>.

УДК 340.12(477)

ПОРЯДОК НАБУТТЯ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНОЇ ОСОБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ: НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ

PROCEDURE OF ACQUIRING THE STATUS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS UNDER THE LAWS OF UKRAINE: LEGISLATIVE SHORTCOMINGS TECHNOLOGY

Петреченко С.А.,

*доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права
Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького*

У статті проаналізовано сутність і особливості внутрішньої вимушеної міграції в Україні. Висвітлено недоліки законодавчої техніки у сфері набуття статусу внутрішньо переміщеної особи. Проаналізовано проблему законодавчого визначення місця проживання особи.

Ключові слова: внутрішньо переміщена особа, законодавча техніка, вимушена міграція, паспорт, місце тимчасового перебування.

В статье проанализированы сущность и особенности внутренней вынужденной миграции в Украине. Освещены недостатки законодательной техники в сфере получения статуса внутренне перемещенного лица. Проанализирована проблема законодательного определения места жительства лица.

Ключевые слова: внутренне перемещенные лица, законодательная техника, вынужденная миграция, паспорт, место временного пребывания.

The article analyzes the nature and characteristics of forced internal migration in Ukraine. Deals with shortcomings in the area of legislative technique obtaining the status of internally displaced persons. The problem of determining the place of legal residence.

Key words: internally displaced persons, legislative technique, forced migration, passport, place of temporary residence.